

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Marie Turkové a soudců JUDr. Dagmar Nygrínové a JUDr. Petra Průchy v právní věci žalobce: **J. J.**, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, Praha 5, Křížová 25, o úpravu starobního důchodu, o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 17. 7. 2003, č. j. 2 Cad 21/2003 – 37,

t a k t o :

Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 17. 7. 2003, č. j. 2 Cad 21/2003 – 37, **se zrušuje** a věc **se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

O d ů v o d n ě n í :

Podáním ze dne 11. 2. 2003 se žalobce domáhal přezkoumání rozhodnutí žalované České správy sociálního zabezpečení, jímž mu byla zamítnuta žádost ze dne 10. 10. 2001 o úpravu starobního důchodu z důvodu politického věznění v době od 11. 1. 1984 do 11. 1. 1985.

Městský soud v Praze usnesením ze dne 19. 2. 2003, č. j. 2 Cad 21/2003 – 8, vyslovil svoji místní nepřislušnost s tím, že po právní moci tohoto usnesení bude věc postoupena Krajskému soudu v Ostravě, jakožto soudu místně příslušnému k dalšímu řízení ve věci. Vycházel z toho, že žalobce se domáhal zrušení rozhodnutí České správy sociálního zabezpečení o úpravě starobního důchodu, kdy podle ustanovení § 7 odst. 3 zákona č. 150/2003 Sb., ve věcech důchodového pojištění a důchodového zabezpečení je k řízení příslušný krajský soud, v jehož obvodu má žalobce bydliště, popř. v jehož obvodu se zdržuje.

Proti tomuto usnesení podal žalobce kasační stížnost. V podání ze dne 27. 4. 2003, jímž reagoval na výzvu soudu k doplnění kasační stížnosti, požádal o ustanovení zástupce - advokáta, s poukazem na svůj věk a prodělaný infarkt.

Městský soud v Praze usnesením ze dne 17. 7. 2003, č. j. 2 Cad 21/2003 – 37, rozhodl tak, že žalobci se neustanovuje právní zástupce. V odůvodnění rozhodnutí vycházel z toho, že z vyplněného potvrzení o osobních, majetkových a výdělkových poměrech pro osvobození od soudních poplatků bylo zjištěno, že žalobce žije sám, jeho jediným příjmem je starobní důchod ve výši 7 872 Kč měsíčně, bydlí v rodinném domku a jinak je nemajetný. Soud citoval ustanovení § 35 odst. 7 s. ř. s. a konstatoval, že výše starobního důchodu žalobce přesahuje jednak výši průměrného starobního důchodu na území ČR, jednak dvojnásobek životního minima platného pro jednotlivce. Za těchto okolností rozhodl soud s ohledem na to, že se jedná o ustanovení zástupce, nikoliv v řízení ve věci samé, ale v řízení o místní příslušnosti soudu, která je dána ustanovením § 7 odst. 3 s. ř. s. a ustanovením § 7 odst. 6 s. ř. s. tak, jak je obsaženo ve výrokové části usnesení s tím, že žalobce ve smyslu § 35 odst. 7 s. ř. s. nesplňuje podmínky pro to, aby byl osvobozen od zaplacení soudních poplatků.

Proti tomuto usnesení podal žalobce (dále jen „stěžovatel“) včas kasační stížnost. Nesouhlasil s tím, že nemá jako občan České republiky nárok na ustanovení zástupce, přestože si zničil zdraví, a přesto, že v důsledku svého věznění mu vznikla závažná škoda. V kasační stížnosti dále popisoval průběh trestního řízení u Okresního soudu v Šumperku a dovolával se toho, že na odškodnění má nárok. V doplnění kasační stížnosti na výzvu soudu uvedl, že napadené usnesení považuje za diskriminační, neboť pokud nesplňuje podmínky jenom proto, že má svůj starý dům a nespí někde pod mostem a se zřetelem k výši důchodu, je postup soudu nesprávný.

Poté byla věc předložena Nejvyššímu správnímu soudu k rozhodnutí o kasační stížnosti proti usnesení soudu ze dne 19. 2. 2003, č. j. 2 Cad 21/2003 – 8.

Nejvyšší správní soud přípisem ze dne 20. 1. 2004 vrátil věc Městskému soudu v Praze s tím, že nebyly splněny podmínky ustanovení § 108 s. ř. s. Konstatoval, že z obsahu spisu plyne, že usnesením ze dne 17. 7. 2003, č. j. 2 Cad 21/2003, nebyl žalobci ustanoven právní zástupce, a to právě pro řízení o kasační stížnosti proti usnesení ze dne 19. 2. 2003. Proti usnesení o neustanovení zástupce však podal žalobce kasační stížnost, a bude proto třeba nejprve rozhodnout, o této, v pořadí druhé kasační stížnosti, a to z důvodu posouzení splnění podmínky povinného zastoupení podle § 105 odst. 2 s. ř. s. ve vztahu k podané kasační stížnosti v pořadí první, t. j. kasační stížnosti proti usnesení ze dne 19. 2. 2003. K tomu, aby mohl Nejvyšší správní soud rozhodnout o kasační stížnosti proti usnesení ze dne 17. 7. 2003, však nebyly splněny podmínky ustanovení § 108 s. ř. s. se zřetelem k ustanovení § 106 odst. 1 s. ř. s. V poučení, které bylo žalobci zasláno v usnesení 2 Cad 21/2003 – 46 k odstranění vad podání (kasační stížnosti), bylo totiž nesprávně uvedeno, že dokud nebude podání řádně opraveno a doplněno, soud k němu nebude v řízení přihlížet. Takové poučení však neodpovídalo ustanovení § 37 odst. 5 s. ř. s., podle jehož věty druhé – nebude-li podání v této lhůtě doplněno nebo opraveno a v řízení nebude možno pro tento nedostatek pokračovat, soud řízení o takovém podání odmítne. O tom musí být podatel ve výzvě poučen. Nejvyšší správní soud tedy závázal Městský soud v Praze k tomu, aby usnesením opětovně vyzval žalobce k odstranění vad podání, a to kasační stížnosti ze dne 20. 8. 2003, podané proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 17. 7. 2003, č. j. 2 Cad 21/2003 – 37, s poučením, že pokud nebudou vady kasační stížnosti odstraněny, Nejvyšší správní soud kasační stížnost odmítne.

Městský soud v Praze usnesením ze dne 3. 2. 2004, č. j. 2 Cad 21/2003 – 55, vyzval stěžovatele k doplnění kasační stížnosti o uvedení důvodů podle § 103 s. ř. s. Poučil stěžovatele ve smyslu § 105 odst. 2 s. ř. s. o tom, že nebude-li podání doplněno nebo opraveno, Nejvyšší správní soud kasační stížnost odmítne.

Podáním ze dne 2. 3. 2004 se stěžovatel dovolával toho, že má právo na odškodnění. Dále se zabýval popisem trestního řízení a řízení o rehabilitaci u Okresního soudu v Šumperku. Poté byla věc předložena opětovně Nejvyššímu správnímu soudu k rozhodnutí o kasační stížnosti.

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadené usnesení Městského soudu v Praze v rozsahu kasační stížnosti a v rámci uplatněného důvodu (§ 109 odst. 2 a 3 s. ř. s.) a dospěl k závěru, že kasační stížnost je důvodná.

Ačkoliv v kasační stížnosti stěžovatel nečiní odkaz na příslušné ustanovení soudního řádu správního, jehož se dovolává, lze z obsahu kasační stížnosti usuzovat, že se nápravy vydaného rozhodnutí dovolává, byť jednoduchým způsobem, z důvodu uvedeného v § 103 odst. 1 písm. a), když má za to, že Městský soud v Praze nesprávně posoudil právní otázku týkající se jeho žádosti o ustanovení advokáta.

Nejvyšší správní soud v posuzované věci nejprve podotýká, že v řízení u Nejvyššího správního soudu o kasační stížnosti proti usnesení krajského soudu o zamítnutí návrhu na ustanovení zástupce žalobce není důvodem pro odmítnutí kasační stížnosti nedostatek právního zastoupení (shodně též rozsudek NSS 6 Azs 27/2004 ze dne 28. 4. 2004).

Podle ustanovení § 35 odst. 7 s. ř. s. může předseda senátu navrhovatel (žalobci), u něhož jsou předpoklady, aby byl osvobozen od soudních poplatků, a je-li to třeba k ochraně jeho práv, na návrh ustanovit usnesením zástupce, jímž může být i advokát. Z citace uvedeného zákonného ustanovení vyplývá, že účastníku lze ustanovit zástupce tehdy, jestliže jsou splněny dvě podmínky: 1) jde o účastníka, u něhož jsou dány předpoklady pro osvobození od soudních poplatků, a 2) jestliže je to třeba k ochraně jeho zájmů. V projednávané věci se Městský soud v Praze zabýval oběma zákonnými podmínkami a dovodil, že stěžovatel se zřetelem k výši důchodu nesplňoval podmínku pro osvobození od soudních poplatků.

Podle § 105 odst. 2 s. ř. s. stěžovatel musí být v řízení o kasační stížnosti zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

Z výše uvedeného ustanovení tedy plyne, že v řízení o kasační stížnosti je povinné zastoupení advokátem, a úvaha o tom, je-li třeba ustanovení zástupce k ochraně práv navrhovatele, odpadá, neboť je třeba vycházet z toho, že v řízení o kasační stížnosti vždy ochrana práv účastníka vyžaduje, aby byl zastoupen advokátem. V dané věci Nejvyšší správní soud podotýká, že z obsahu podání stěžovatele lze zcela nepochybně dovodit, že pro ochranu svých práv ustanovení advokáta vyžaduje, a navíc doposud nebylo ani identifikováno rozhodnutí, proti němuž podal žalobu (k tomuto úkonu ostatně nebyl ani soudem vyzván) a uvedené rozhodnutí se ve spise nenachází. Přestože tedy v dané věci jde o kasační stížnost proti usnesení, jímž soud vyslovil svou místní nepřislušnost, ovšem za situace, kdy z obsahu

spisu nelze zjistit, jaké rozhodnutí je stěžovatelem napadáno, je ochrana zájmů stěžovatele na ustanovení advokáta dána.

Pokud jde o úvahu týkající se splnění podmínky pro osvobození od soudních poplatků, je třeba uvést, že vedle ustanovení § 35 odst. 7 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní („s. ř. s.“), se ve smyslu ustanovení § 64 s. ř. s. aplikuje i ustanovení § 138 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád. S ohledem na zjištění, zda u účastníka jsou podmínky pro osvobození od soudních poplatků, jsou rozhodující hlediska uvedena v § 138 o. s. ř. Ustanovením zástupce účastníku na jeho žádost soud plní povinnost zajistit účastníkům stejné možnosti k uplatnění jejich práv podle čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, podle něhož má každý právo na právní pomoc v řízení před soudy, a to od počátku řízení. Ustanovení zástupce proto nezávisí na úvaze soudu; jsou-li splněny předpoklady uvedené v odst. 1 ustanovení § 138 o. s. ř., je soud povinen takové žádosti účastníka řízení vyhovět. Žadatel je přitom povinen soudu prokázat věrohodným způsobem své majetkové a sociální poměry. Rozhodnutí o žádosti musí odpovídat tomu, aby účastníku nebylo jen pro jeho majetkové a sociální poměry znemožněno uplatňovat nebo bránit své právo. Objektivní nedostatek finančních prostředků by tedy neměl způsobit nemožnost dovolat se svého práva u soudu. Při hodnocení majetkových poměrů je třeba přihlídnout nejen k výši příjmů a množství disponibilních finančních prostředků, ale též k možnosti si tyto prostředky opatřit. Soud má také přihlížet k výši soudního poplatku, k nákladům, které si pravděpodobně vyžádá dokazování, k povaze uplatněného nároku.

Městský soud v Praze se v daném případě spokojil s informací týkající se příjmové stránky stěžovatele. Závěr, který z toho však učinil, plně nevychází ze shora uvedených požadavků. Především mechanickou aplikací nařízení vlády o stanovení životního minima bez dalšího nelze považovat v daném případě za odůvodnění odpovídající povaze a závažnosti věci. Je totiž zřejmé, že stěžovatel nemá žádnou jinou možnost opatřit si další finanční prostředky. Výše uvedené skutečnosti, ale i vývoj životních nákladů ve společnosti, prokázaný příjem stěžovatele, koresponduje podle názoru Nejvyššího správního soudu té úrovní, která úvahu o potřebnosti ve smyslu shora citovaných ustanovení zákona naplňuje, a kde nepřiznání osvobození od soudních poplatků by bylo schopno způsobit ve svých důsledcích odepření možnosti dovolat se svého práva u soudu (shodně též rozsudek NSS 5 Ads 1/2004 – uveřejněno pod 321/2004 Sb. RNSS).

Z výše uvedených důvodů proto Nejvyšší správní soud kasační stížností napadené usnesení Městského soudu v Praze zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení. V dalším řízení bude soud vycházet z právního názoru Nejvyššího správního soudu a stěžovateli ustanoví zástupce – advokáta, kterého by měl poté vyzvat k postupu podle § 106 odst. 3 s. ř. s. k doplnění kasační stížnosti podané stěžovatelem proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 19. 2. 2003, č. j. 2 Cad 21/2003 – 8 (§ 110 odst. 3 s. ř. s.). V novém rozhodnutí o věci rozhodne soud i o náhradě nákladů řízení o této kasační stížnosti (§ 110 odst. 2 s. ř. s.).

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 28. 2. 2005

JUDr. Marie Turková
předsedkyně senátu